

Vanæ gloriæ sectator eî qui semina sua vento dispergenda committit assimilatur.

Valens retinere sanitatem, nullius despiciat vel irrideat infirmitatem.

Vitanda est superbia, quæ et angelos deceptit et virtutes omnes destruit.

Vitia prius extirpanda sunt in homine, deinde virtutes inserenda.

Virgines et monachi sic temperent jejunium, ut semper fortes sint ad Dei servitium.

Voluptas habet poenam, et necessitas parit coronam.

Vitiis dediti non possunt virtutibus ditari.

Valde imperitus est medicus, qui nulla nisi levia medicamina dare novit.

Verecundiam abiciens, omnes simul virtutes abiecit.

Vix quisquam in bonum transit, nisi ex malo, Variam dant otia mentem.

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

Vivere si recte nescis, decede peritis.

Virtutes variæ pariter possunt habitare.

Virtus est grandis, benedicere pro maledictis.

Vis ingens animi, nullius laude moveri.

VENERABILIS BEDÆ

PRESBYTERI

DE SUBSTANTIIS LIBER.

PROLOGUS.

Sanctæ Ecclesiæ munusculum aliquod offerre cupiens, sed in manu mea nil reperiens præter parvam dictandi atque scribendi notitiam, hanc ipsam in ejus servitium volo coaptare, quantum Dominus dignatur adjuvare. Scribere enim gestio pro admonitione cunctorum fidelium, admonitione duntaxat indigentium, dividens eos in duas personas clericorum et laicorum, assumensque ad hoc utrique personæ congrua monita, per quæ a carnalibus ad spiritualia, a visibilibus ad invisibilia possint animum suspendere, et superna conspiciere, sicut et Apostolus dicit: *Invisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Cujus studii oblatio precor ne cui indigna videatur, quia, ut legitur, ad templum Domini quondam inter insignia et pretiosissima dona offerebantur etiam viles pili caprarum; et duo mi-

nuta viduæ pauperulæ oblata Deo ipsius Domini nostri Jesu Christi testimonio approbantur. Precor et illud ut si quisquam in his quæ dicam vel melius sentiat, vel aptius eadem proferre valeat, non idcirco rusticitatis meæ verbula cito reprehendat, quia, ut quidam sapiens dicit: Non omnia possumus omnes. Nam si ille eandem sententiam juxta ingenii sui vires melius quam ego proferre posset, forsitan et alter aliquis illo sapientior excellentius proferre nosset. Unusquisque ergo in suo sensu abundet, tanto majores Deo agens gratias, quanto excellentioris scientiæ talentum ab eo accepit; simulque attendat quia Deo magis placent rustica humilium dicta quam eximia verborum arrogantium, et in sæcularis litteraturæ pompa gloriantium.

DE SUBSTANTIIS.

Substantia igitur quæ per se sine ullius adminiculo subsistere valet, Deus solummodo est. Illa autem substantia cujus totum esse in alterius consistit potestate, creatura profecto esse probatur. Sed sicut divina substantia in tribus constat personis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ita et creatura omnis in tribus distat differentiis. Aut enim est rationalis, ut angelici spiritus et homo; aut animalis, ut omnia quæ flatu vitali sine ratione potiuntur; aut neutrum est, habens tantummodo esse, ut arbores et lapides. Unde omnino patet, quia omnis creatura Deo, a quo omne quod est habet, se quoque subdere debet. Cujus nimirum subjectionis ratio et observantia ad solam rationalem creaturam pertinet, id est, ad angelos et homines. Sicut enim hi soli cæteris creaturis excellentiores sunt conditi, ita etiam ab his solis exigitur subiectio et cultura Dei, et aut pro subjectionis studio remunerantur, aut pro repugnantia atque superbia puniuntur. Sed quia hujusmodi iudicium in angelicis spiritibus jam factum est, nam quidam eorum pro obedientiæ suæ meritis ita sempiternæ beatitudini sunt deputati, ut nihil aliud quam bonum velle possint, quidam vero pro superbia in æternas poenas projecti, ad nulla nisi ad mala

rationem datam flectere queunt: soli homines adhuc restant, qui concessam rationis et arbitrii facultatem ad utrumque divertere valeant. Unde et ipsi solummodo instruendi et admonendi sunt, ut sibi jugiter proponentes utrosque, bonos scilicet et malos spiritus, eligant potius bonorum merita sequi, præceptis divinis obediendo, quam malorum poenis associari, ei resistendo sine quo nemo potest salvari. Hoc igitur sit primum, quod omnes homines hortamur intentione maxima considerare. Sanæ namque menti integræque rationi ipsum solum sufficere posset, etiamsi nulla alia tremendi iudicii exempla nosset. Sed quia adversarius noster diabolus tanquam leo rugiens circuit jugiter quærens quem devoret, pluresque inter tot millia hominum, proh dolor! fragiles quam fortes contra eundem adversarium modo inveniuntur: opus est cunctis fidelibus ut et ipsi circumeuntes quærentesque qualiter tanto resistent adversario invicem se variis modis instruant et admoneant, ne Ecclesia sancta sub temporis præteritii partibus bene fundata et suffulta, penitus destruat sub temporibus nostris, in quibus mille annis impletis juxta prophetiam in Apocalypsi prædictam, Satanæ solutus esse videtur. Non enim solummodo

occultis ut antea insidiis quosque decipit, sed etiam aperte prorumpit peritissimos subvertens, et ad pessima quæque instigans. Quid rogo pejus esse poterit, quam monasteria ad laudem Dei sanctorumque suorum venerandam memoriam ab antiquis principibus constructa, nunc ob inexplebilem quorundam avaritiam destruere? Quis namque fidelium religiosorum attendens quanta modo, cum omnia divina præcepta et miracula, sanctorumque Patrum documenta sint plurimis notissima, cœnobiorum destructio fiat non solum a laicis gestientibus et rapientibus prædia eorum, sed etiam a clericis ipsisque abbatibus ultro offerentibus, quasi quædam venalia sibi commissa bona, unde alendi forent non solum monachi, sed etiam familia commissa, nec non pauperes et peregrini advenientes, non statim possit conjicere destructionem sanctæ Ecclesiæ, non statim doleat quod hostis antiquus tantam malitiam et persecutionem potuerit exercere in Christianos per alios Christianos, et per eos maxime qui constituti sunt pastores Ecclesiæ? Nam si talis destructio locorum sanctorum a barbaris ageretur, Christianorum bello essent reprimendi, si aliter nequirent corrigi. Sed, prohi dolor! tanta pax et concordia in hujusmodi nequitia habetur, ut, paucissimis exceptis, non inveniuntur qui de tantæ persecutionis curent miseria, quasi Christianæ religionis ignari, et tanquam hoc quod monasteria cuncta pro Christi sanctorumque honore constructa sint oblii. Quod dico miserabile quidem est dictu, sed multo miserabilius actu, cum hi qui ad hoc specialiter electi sunt ut in cœnobiis sub religione disciplinaquæ spirituali viventes, Deo servirent, et pro eorum salute qui a sæcularibus pompis adhuc se continere nequeunt jugiter intercederent, substantia qua ad quotidianum victum vestitumque indigerent privantur. Quanto enim quis possessiones proprias pro Dei amore contempserit, tanto magis ex communi statu cœnobiū quo confugerit necessaria quæque sibi dari indiget: quia quoad in præsentī vita subsistit, nullus homo victu et vestitu quotidiano carere poterit. Unde qui cœnobiis auferit prædia unde sunt procurandi, et divini servitii et totius monasticæ religionis destructor esse convincitur. Ad hæc etiam reus efficitur, quia abstulit unde pauperes, peregrini et hospites sancta loca visitantes, recreandi forent juxta sancti Benedicti statutum, imo juxta ipsius Domini nostri præceptam dicentis, *Date eleemosynam, et omnia munda sunt vobis.* Ipse quoque his qui nunc cum in pauperibus et hospitibus suscipiunt, in extremo judicio dicturus est: *Hospes fui, et suscepistis me.*

Hæc igitur de illo solo peccato quod in destructione cœnobiorum agitur, breviter commemoravi. Si quis vero diligenter considerare voluerit cætera Christianæ religionis statuta, inveniet ex eis plurima parti Christianorum persecutione destructa. Quis enim locus est modo sine rapina aut bello? Ubi sunt jura Christianæ legis, et protectio metuendi regis? Ubi, quæso, sunt pastores et defensores Ecclesiarum, qui resistent devastatoribus pauperum et viduarum? Quin imo ipsi qui dicuntur pastores et defensores, quique animam suam dare deberent pro commissis ovibus, facti sunt persecutores, nulli parcetes, dummodo ipsi in deliciis vivant, divitiisque affluant. Nonne hæc atque his similia persecutionis sunt studia? Quam videlicet miserandam persecutionem ego inimus jugiter audiens et dolens, cum non possem aliquos sermone communi corrigere, tractavi vel scriptis eos admonere talibus quorum sententiam tam laici quam clerici possint agnoscere. Nonne solem atque elementa aliquo sensu capere, et quid officii gerant omnes simul agnoscunt? Ipse profecto corporali visu privatus nequit se excusare a solis agnitione. Si enim non illius splendorem, certe vel ejus calorem sentire valet. Præterea cum aliquos audierit de splendoris solaris immensitate loquentes, potest utique advertere inte-

riori visu simul et auditu. Ipse enim ab lumine nullo poterit evelli, dummodo hujusmodi aciem et auditum malitia nulla impediatur. Unde et Dominus noster auditores suos admonet dicens: *Qui habet aures audiendi, audiat.* Et Joannes in Apocalypsi: *Qui habet, inquit, aures, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.* Sed hujusmodi verba ideo more prologi præmittimus, ut quia de carnalibus spiritualia, de visibilibus invisibilia colligere scribendo volumus, lectorum simul et auditorum aures spirituales ad attendenda eadem aliquantulum excitemus.

Primo igitur dicendum quod et in primis credere et præ omnibus nosse debemus, in quo scilicet elemento sanctæ Trinitatis et unitatis mysterium contemplari possimus. Denique, ut mihi videtur, in nulla scriptura apertius quam in sole edoceri possumus, qualiter sanctæ Trinitatis fidem attendere debeamus. In sole namque tria inseparabilia inesse scimus: hoc est ipsum corpus vel rotam solis, et splendorem atque calorem. In rota quippe ipsius, quam in firmamento cœli semper positam novimus, personam Patris; in splendore vero, personam filii, quia et Apostolus de Christo Dei Filio dicit, *Quicum sit splendor gloriæ, etc.*; in calore autem, personam Spiritus sancti significari credo. Moxque etiam illud subjungo, unde talia credo. Sicut enim rotam solis nunquam vidimus vel audimus de cœlo in terram denussam, sed splendorem qui in ipso est, et ab ipso semper ortus emittitur super omnem terram demitti; calorem etiam qui tam ab ipsa solis rota, quam a splendore ejus procedit, licet in omni loco et tempore non æqualiter sentiamus, ab utroque tamen æqualiter procedentem in quibusdam provinciis majus, in quibusdam vero minus fervere propter aliquam occultam divini judicii dispositionem scimus, ita et de singulis personis sanctæ Trinitatis credo. De Deo Patre, quidem, quia nunquam missus venerit in terram, sed splendorem ejus, id est Filium, ad quoslibet illuminandos mittat. De Deo autem Dei Filio, quod sicut splendor solis in quolibet corporalia mittatur, visibilis fiat: ita et ipse incarnatus, visibilis apparuerit, et super omnem terram doctrinæ ejus claritas illuxerit, ut de eo legitur: *Exortum est in tenebris lumen rectis.* De Spiritu sancto etiam, quod sicut terra a splendore solis illustrata tantum, non autem calore ejus penetrata nullum fructum dare solet; ita et quisque licet divini verbi notitia illuminatus sit, cunctaque Dei miracula vel legendo vel audiendo agnoverit, tamen nisi calorem, id est amorem bene agendi, ab ipsius dono percipiat, frustra totius lumine scientiæ perfruatur. Quod profecto ita esse non solum fide percipi, sed etiam experimento ipso potest probari. Nam nonnullos sapientes, et in lege divina omnimodo instructos frequenter videmus, in quorum actione si quam divini scientiæ notitiam habeant, vel si quid de æternis gaudiis et suppliciis credant, prumper agnoscere valemus. Quid itaque de talibus existimandum est, nisi quia splendore, id est verbo Domini nostri satis quidem illuminati sunt, sed Spiritus sancti calorem minime senserunt? Si enim cum splendore calor pariter spiritualis eis advenisset, nequaquam ita tepidos et negligentes illos reliquisset.

Ut autem caloris tanti mysterium non solum ex conjectura propria, verum etiam sacræ Scripturæ testimonio approbem, nonne Spiritus sanctus in igne super apostolos venisse, eosque tanto fervore accendisse legitur, ut nullam sæculi potentiam, nulla humanæ sævitæ tormenta formidarent? De eodem calore et igne credo Dominum dixisse, *Ignem veni mittere, et quid volo nisi ut ardeat?* Sed et hoc quod Dominus dicit, *Ecce sto ad ostium et pulso, etc.*, in quolibet homine solis splendore circumdato mystice intueri valemus. Sicut enim splendor solis omnem ad lucis suæ radios vehementem non repellit, sed illustrat, ita Salvator noster omnes ad se venientes

clementer suscipit. Unde ad se venire hortatur dicens: *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.* Item, sicut splendor solis exteriores cujuslibet domus parietes undique illustrans, nequit in eos qui interiorius sunt clausi lucem suam immittere, ostio autem aperto mox in eos effundit: ita etiam Dominus noster per divinitatis suae potentiam jugiter respiciens super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum, quaerit quasi pulsans, quis ei januam cordis aperiat. Janua autem cordis, mens est. Ubi ergo Dominus januam clausam, id est, mentem infidelem et inde votam ad totius religionis studium invenit, dolens inde recedit, dolens videlicet per humanitatem susceptam, sicut et in Evangelio legitur, quia cum appropinquaret Hierusalem, flevit super illam. Nam divinitati nullus dolor accidit. Ubi autem januam apertam, mentem scilicet fidem et devotam ad implenda divinae institutionis praecipua invenit, mox intrat, et cum hospiti ipsius habitatore coenat, infundens ei per inspirationem Spiritus sancti compunctionem atque poenitentiam peccatorum suorum, seu ei reserans sacrae Scripturae arcana; vel etiam, quia ejus cibus est, ut faciat voluntatem Patris sui, coenat cum eo, faciens illum contemnere cuncta terrena, et sola perennis vitae desiderare gaudia. Hujusmodi ergo convivium agit Dominus nobiscum, quando eum permittimus intrare ad cor nostrum. Potest etiam per idem solis mysterium illud aliquatenus inspicere quod Dominus dicit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.* Ubiunque enim solis splendor apparet, sol pariter cum eo lucens manet, quia individua est utriusque operatio. Ad haec etiam calor ex utroque procedens, sine cujus adventu frustra quilibet illuminatur, simul adesse sentitur, tunc ibi tria pariter in una operatione habentur: quod nimirum in praedictis Domini verbis non dissimiliter posse intelligi credo. Si enim duae personae intelliguntur in Patre et Filio, qui adveniunt, tertia persona (ut mihi videtur) in illius qui diligit cooperatore, et ad hoc ut diligeret quasi praevio inventore intelligi potest.

Denique in multis sacrae Scripturae locis hoc invenitur quod bona aliqua non solum non facere, sed nec verbum bonum proferre possimus absque Spiritus sancti dono, ut est illud: *Nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto; et: Omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.* Ut autem tanti mysterii profunditas facilius intelligatur, libet adhuc in sole illius similitudinem quaerere. Scimus namque omnes quoniam in aestate, quando calor solis magnus terram occupare solet, saepissime non solum in die, qua sol pariterque ejus splendor videtur, sed etiam in nocte cum neuter apparet, tantum calorem ab utroque procedentem sentimus, ut vix eum sustineamus. Quapropter quia tantus calor longe prius quam ipse sol splendorque ejus appareat sentitur, praecedere eum dici potest, licet ab illo nunquam recedat. Eadem de aromatum quorumlibet odorifera suavitate sentiri valent. Ubiunque enim incenditur thus vel myrrha, vel alia hujusmodi species, eorum qui procul absunt vires prius quam visum dulci odore contingit, nec tamen ab incensus sui substantia recedit. Si ergo tanta vis est utriusque, caloris videlicet et odoris, ut praecedentes adventum eorum a quibus procedunt, demulcentesque sensus eorum quibus ingeruntur, substantiam propriam non relinquunt: cur non multo magis credenda est virtus sancti Spiritus quoslibet illustrare, et praecedendo eorum corda adventui divino praeparare, nunquam tamen ab essentia propria recedens? Qui enim totus est ubique, locus esse nequit ubi desit, nisi quo tenebris malitiae et insipientiae fugatur, sicut scriptum est: Sanctus enim Spiritus disciplinae fugiet fictum, et auferet se a cogitationibus quae sunt sine

intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate. Ubi autem idem Spiritus requiescat, Dominus per prophetam indicat dicens: *Super quem requiescit Spiritus meus, nisi super humilem et quietum, et tremulentem sermones meos?*

Libet adhuc per propositum solis mysterium ascendere, et illa evangelica verba considerare: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.* Omnes namque serenam aciem habentes intueri aliquo modo, quantum reverberatus visus permittit, possunt, quia ipse solis splendor, qui terram totam ambit, nunquam solem relinquit, sed in illo semper est lumen de lumine micans. Si tanta facultas in creatura oculis corporalibus videri potest, multo magis in creatore et omnipotente Deo inesse credenda est. Sicut namque solis splendor semper in eodem sole est, et quorsum micando tendat, semper apud eum perseverat: ita semper in principio, id est, in parte erat Verbum, et Verbum erat apud Deum; semper scilicet Dei Filius in Patre manens, semper Deus de Deo, lumen de lumine splendens. Sed nec ipsa rotunda species solis a mysterio vacare videntur. Omne enim rotundum nec finem habet, nec initium. Idem de Deo omnipotente credere edocemur; quia dum illo nihil superius, nihil inferius, nihil latius invenitur, nullo termino concluditur. Prologo itaque illo quod in solo tantummodo reperitur sanctae Trinitatis mysterio, libet adhuc duo proferre, ut hi qui subtilia quaeque de sanctae Trinitatis fide dicta vel scripta nequeunt intelligere, doceantur in quibusdam elementis eandem fidem investigare. In aqua igitur, quam tribus personis appellare solemus, dicentes ille fons, ille rivus, illud stagnum, trinitas, sed unus elementa substantia inesse comprobatur. Licet enim in personis fons et rivus atque stagnum differant, in una tamen substantia conveniunt. Ubi quiddam quod et de sole dixi, potest inveniri. Nullus denique rivus absque fontis sui substantia defluit, quousque fons ebulliendo subsistit. Caeterum si fons exsiccat, et fontis persona privatur. Sed et stagnum satis convenit personae Spiritus sancti, quoniam sicut fons et rivus in stagnum confluentes, unus elementi substantiam habent, ita et Pater et Filius in unitate Spiritus sancti convenientes, unum sunt, et unam substantiam efficiunt. In accensa quoque caudela inveniri potest (ut reor) idem sanctae Trinitatis mysterium. Nam cum ardens elementis constet tribus, id est, stippa, cera, igne, personarum trium figuram tenet, sed unam substantiam. Et sicut nulla candelae utilitas in stippae et cerae confectione absque incensione erit, ita etiam illi qui in Patrem et Filium credens, Spiritus sancti ignem ab eis separat, nil proderit hujusmodi fides. His igitur exemplis de sancta Trinitate prolatis, quae, ut arbitror, omnibus plana sunt, iam cupio alia exempla ad moralem sensum pertinentia sparsim colligere, primo quidem de parabolis quibusdam, quae in Evangelio ipsius Domini nostri ore leguntur prolatae: per has scilicet clericos specialiter admonens, ut tantae doctrinae verba legentes vel audientes, mentem aliquaenus ab illecebris et pompis saecularibus retrahant. Deinde vero ex variis rebus quae in hoc saeculo per visum vel auditum tam a laicis quam clericis sentiri possunt, ut aprum desolatio in variis locis, ut immensus solis splendor, ut ornatus et pulchritudo lacturae, ipsaque vilitas quae in humana natura consistit, ut facultas et difficultas operandi in quibusdam temporibus, ut necessitas quotidiani esus, ut abundantia et penuria substantiae victualis. Ex his ergo omnibus laicos specialiter admonendos esse decerno, quia si semel eis quid significant reseratur, postea coram Deo nullam habent excusationem pro ignorantia litterarum, dum quotidie ab his quae possident et cum quibus versantur ad Creatoris notitiam instruantur.

Sed his interim omissis, ad clericos, quos per

Scripturam sanctissimam evangelicæ lectionis instruere statui, prius admonendos aggredior. Apostolus namque dicit: Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Quæ nimirum verba ad eos specialiter pertinent qui, litterarum notitiam habentes, in eis jugiter agnoscere possunt quæ et sibi commissos regere debeant. Unde etiam clericis opus est ut, summopere attendentes quod scriptum est, *Cui plus committitur, plus ab eo exigitur*, studeant perceptæ scientiæ talentum non in terra fodere, hoc est, in terrenis curis expendere, sed in ejus servitium a quo sibimet constat tributum. Recolant nihilominus et illud, quia quanto majori scientia sunt ditati, tanto nequioribus spiritibus judicio divino permittuntur impugnari. Escam namque diaboli, ut legitur, electa est: quo significatur, quia peritos et sanctos quosque maxime impugnans, eos ventre malitiæ suæ nititur devorare. Hujusmodi autem impugnatio jugiter præoccupanda est lectione librorum illorum in quibus detegantur fraudes inimici, maximeque Evangelii, ubi a Domino unumquodque vitium vel virtus prænuntiatur per parabolas. Quapropter ex evangelica lectione breve commonitorium hic facere volo, ut in promptu habeatur quæ cuilibet vitio opponenda sit lectio.

Cum igitur in animo doctoris assidua divinæ institutionis negligentia sentiatur, legat parabolam illam: *Exiit qui seminat seminare semen suum*; quia in eadem ipso Domino disserente, et per hoc etiam omnes doctores ad parabolarum cæterarum solutionem instruente, memorantur omnia quorum effectu divini verbi negligentia oritur. Quod enim homines plurimi ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt, quodque a sollicitudinibus, et divitiis, et voluptatibus vitæ hujus suffocantur, seu quolibet modo impediuntur ne divini verbi referant fructum, hoc maxime ex illa negligentia evenit qua timorem amoremque Dei spernentes, credunt se temporalia et æterna bona uno dilectionis genere posse adipisci; seu ideo quia cum pro certo sciant utraque discernenda esse in dilectione, proponunt sibi longum vitæ spatium, divinamque pietatem, quæ cunctis ad se licet sero conversis veniam promittit: et hac promissione abutentes, credendo scilicet quia quocumque voluerint, cito converti possint; quasi conversionis tempus in sua potestate habeant, interim toto nisu terrenis solummodo curis et voluptatibus occupantur. Cumque de die in diem, de mense in mensem, de anno in annum conversionis tempus differtur, aut vix demum convertuntur, aut quasi catenati a consuetudine pessima sine conversione moriuntur. Nam ex peccati pœna, quam in longa conversionis dilatione promeruerunt, videtur eis quandoque impossibile quod quondam visum fuerat facile. Ad expellendam ergo tam periculosam tamque tremendam negligentiam, satis juvat, si parabola jam commemorata ejusque expositio sæpius intenteque legatur; si tamen simul adsit cura oratioque jugis, ut expellatur. Ipsam enim divinorum verborum lectionem et intentionem nimium formidans diabolus fugit a legentibus et meditantibus divina.

Item si quis ex superflua tenacitate nimioque pretiosarum vestium vel ciborum appetitu laborare se senserit, attendat jugiter parabolam de divite, qui pro eo quod indutus est purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide, quodque de substantia sua nec micam de mensa sua lapsas mendicanti Lazaro dare voluit, in inferno sepultus est, et procul dubio ab hoc vitio aliquantum abstinens efficitur. Ut autem quibuslibet lapsis compatiens, et super eorum emendatione doctor discretus esse possit, attendat parabolam de illo referentem qui ab Jerusalem in Jericho descendens, incidit in latrones, et ab eis vulneratus relinquitur semivivus. Cumque a prætereuntibus quibusdam minime visitaretur, Samaritanus quidam iter faciens suscepit eum sanandum, infundensque oleum et vinum reddidit sanum. Infusio enim olei et vini

A necessariam pietatis et severitatis commixtionem significat, sine qua nullus peccatorum vulneribus plenus sanari poterit. Hinc ergo doctores universi possunt satis instrui, quia nec pietas sine severitate, nec severitas sine pietate in peccatoribus curandis tenenda est. Quod vero necessarium sit cunctis fidelibus substantiam terrenam possidentibus æterna gaudia mercari et exquirere, cum temporalibus bonis, satis indicatur per parabolam illam: *Homo quidam erat dives, qui habebat villicum*; quia in fine lectionis ejus, cur illam protulerit Dominus manifestat dicens: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*, etc. In qua etiam parabola Dominus argumentum a contrario sumens de villico fraudem faciente, innuit nobis quia tam a contrariis quam a consequentibus rebus possint exempla ædificationis proponi. Fraus enim res est contraria omni Christiano, et ideo hanc facere licet nulli, sed tamen aliquo modo possumus exinde ædificari, attendentes scilicet, quia si aliquis sæcularium per fraudem suæ utilitati prospexit in futurum, multo magis nos debemus per eleemosynam juste acquisitam providere quæ nobis in futura vita expediunt. Cui nimirum exemplo simile est, si aliquis religiosus videns meretricem omni modo ornata amatoribus suis, mox optet dicens: Utinam ego ita studerem placere Christo, sicut ista meretrix studet placere mundo; vel si quis spiritualis doctor discipulos suos admoneat dicens: Sicut multi studiosi sunt ad obtinendam prudentiam carnis, ita et vos studete ut spiritualem prudentiam obtineatis, cum neutrum bonum sit vel meretrix, vel prudentia sæcularis. Ex quibus colligitur quia pessima quæque ad ædificationem assumi possunt.

Rursum ne propter aliqua opera bona humanæ laudis appetitu impulsus superetur, attendat illam parabolam: *Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro*, etc. Nisi enim actio bona interdum abscondatur, a malignis spiritibus velut a latronibus pecunia ostensa auferitur. Item ne durus et immitis sit erga eos qui in eum aliquo modo peccant, attendat illam parabolam: *Simile est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis*, etc. In qua satis aperte monstratur qualiter debeamus esse clementes erga debitores nostros, si volumus nobis relaxari a Domino debita nostra. Superbia quoque quæ omnes virtutes destruere nititur, ne in quolibet dominetur, attendat illas duas similitudines, quarum quidem una est: *Duo homines ascenderunt in templum ut orarent*; altera vero: *Cum invitatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco*. Ex utraque ergo possunt omnes edoceri quanta ruina vel confusio superbiam soleat sequi. Utraque etiam una eademque sententia terminatur, quia scilicet omnis qui se exultat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur. Item ne concessis et licitis rebus intemperanter utamur, seu in eis plus quam liceat innitamur, attendenda est jugiter illa parabola: *Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos*. Quod enim ibi dicitur cœna magna facta, et vocati multi, sed quidam propter villæ emptæ, quidam propter agrorum emptorum probationem, quidam vero propter uxorem noviter ductam se excusantes venire noluerunt, significat maximam quidem multitudinem fidelium ad superna gaudia a Domino invitatum, sed dum plurimi nimis possessionum obtinendarum ambitioni, multi autem conjugio licito intemperanter dediti inveniuntur, pauci sunt qui vocationi divinæ obediens ad regna cælorum perveniant. Verumtamen eo plus metuenda est hujus parabolæ sententia, quominus a multis timetur, qui quotidie non solum ob nimiam villarum et agrorum pretio condigno acquirendorum ambitionem, et propter intemperatam uxoris dilectionem, sed etiam ob eos agros quos fraude aliqua acquirere vel auferre student de locis sanctis seu pauperibus, et propter meretricis inductionem se conantur excusare a vocatione divina. Si enim hi qui rebus juste acquisitis et a Deo

concessis intemperanter utuntur, a regno cœlesti excluduntur, quid credendum est de illis qui per vim et fraudem aliquam aliena rapientes, et meretricibus semel jungentes, in his usque ad finem vitæ perseverant? Hinc credat quisque quod velit, ego credo quia *cælum et terra transibunt verba autem, divina non transibunt*, nisi ut impleantur sicut prædicta sunt. Hæc igitur pauca exhortationis verba ad clerum dicta, idcirco ex sanctissimo Evangeliorum libro proferre decrevi, quia talis liber clericis pene omnibus notissimus est, utpote qui sæpius legitur et auditur ab eis.

Possunt etiam studiosi quilibet clericorum ex varia Scriptura tam Veteris quam Novi Testamenti satis instrui, et non solum ex bonis, sed etiam ex malis ædificari. Si enim attendere studuerint Abel justitiam, Job patientiam, venerandam Abrahamæ, Isaac et Jacob benedictionem, a Deo sibi factam: David humilitatem, Danielis et trium puerorum constantiam, Susannæ castitatem, utriusque Tobiaë, patris scilicet et filii religionem, aliorumque patrum in Veteri Testamento perfectionem; si, inquam, attendere voluerint talium virorum exempla, ædificari omni modo possunt. Rursum si econtra malorum gesta replicare voluerint, quantam videlicet malitiam Cain in fratrem suum egerit, pro quibus peccatis Sodomitæ subversi sint; qualiter Nabuchodonosor Holofernique superbia contrita sit, quam variis modis murmurantes filii Israel afflicti sint, quid Heli sacerdotis filii peccantes pertulerint, quomodo Salomon sapientissimus ceciderit, quantamque ruinam Absalon et duo iudices contra Susannam insames meruerint; quam frustra Herodis et Judæorum dolus in Christum insamerit, quanta malitia Simon Magus obcæcatus perierit: quid aliud per tanta mala innuitur, nisi ut audientes timeant, et timentes caveant ne in similia cadant? Plurimi namque nisi timore compellerentur, nullo modo ad salutem traherentur. Patet igitur quia tam per mala quam per bona ædificari possumus, si ea ita ut a Domino ordinantur, pensamus. Nam ut Deum amemus, per bona trahimur; sed ut eum timeamus, per mala aliqua compellimur. Unde quæso ut et ea quæ jam protuli, et alia his similia in Evangelii scripta intentione summa legantur, et quæ nobis sunt facienda ex eorum lectione aliquatenus inspiciantur. Deinde exhortans et laicos non eos ad ullius Scripturæ lectionem, quia illis ignota est, adduco; sed ut a clericis quædam pro quotidianis experimentis cogitæ similitudines aperiantur obsecro. Dicatur itaque eis, ne pro eo quod litteras nescitis, excusationem aliquam coram Deo vos habere credatis: intinamus vobis quædam, in quibus velut in libris quotidie legendo agnoscere potestis quid agere debeatis. Sicut igitur apes in variis locis et in variis floribus mellis liquorem colligere solent, ita et vos colligere debetis cujuslibet virtutis dulcedinem. Ab alio enim colligenda est humilitas, ab alio charitas, ab alio fides, ab alio patientia, ab alio largitas, ab alio castitas, ab alio discretio, ab alio eleemosynarum studia pauperumque cura, ab alio alia quælibet virtus. Quædam sic collectæ in unius hominis mentem veniunt, quasi in unum alvearium ex variis floribus excerpta mella congeruntur. Non solum autem ex hominibus, sed etiam ex quibuslibet creaturis quas quotidie vel videtis vel auditis, et de rebus quas aliquo modo sentitis, mella virtutum colligere debetis. Nam fidem, quæ fundamentum est virtutum omnium, primo colligere et ponere debetis in alvearium cordis vestri: credentes scilicet Deum omnipotentem ubique esse presentem, et omnium quæ a nobis geruntur vel etiam cogitantur inspectorem. Hanc autem fidem hoc modo colligere debetis: attendite igitur in solem, qui cum universum mundum splendore suo circumdans illustret, tamen quia creatura est, et omnis creatura nimis inferior est Creatore, exinde instructi facile potestis credere solem longe minus splendere quam

A Creatorem. Nam sol duntaxat tantum potest splendere, quantum permittitur obstaculo terræ vel alicujus rei; Creatoris vero splendor est incomprehensibilis, et invisibilis ejus intuitus, quo omnia præterita, præsentia et futura simul quasi uno ietu oculi comprehendit: quo etiam respicit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum. Qui scilicet splendor non nisi toto cordis affectu credi vel agnosci valet, ejusque lucis tanto quisque capax erit, quanto in fide et dilectione Dei profecerit, ipsiusque justitiæ esuries ac sitis eum accenderit. Unde de his tribus in Evangelio Dominus dicit; de fide quidem: *Omnia, inquit, possible sunt credenti*; de dilectione autem: *Qui diligit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei me ipsum*; de esurie vero et siti: *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur*. Huic etiam simile quid quotidianis experimentis colligere potestis. Quis enim agricola agriculturam exerceat, nisi aliquatenus profectuosum sibi fore speret et credat? Aut quomodo aliquod studium potest exerceri, nisi cœperit amari? Aut quis sine tædio ipsum victum corporalem cunctis viventibus necessarium percipere valet, nisi aliqua esurie ac siti ad hoc incitetur? Sed nec ipse somnus, nisi cum delectamento aliquo percipitur. Cum ergo hæc omnia ita corporaliter esse sciatis, petite intima intentione Dominum, ut vobis ea spiritualiter imitari concedat: primo quidem ut in eum recte credatis; deinde, ut eum tota virtute, tota mente diligatis; postremo, ut jugiter teneatis esuriem sitimque verbi divini, sine qua nemo potest justitiam ullam amare. Qui autem non amat justitiam, animæ illius salus desperatur, sicut etiam corporis ejus salus qui cibi carnalis fastidium patitur. Nam de utroque, spiritali videlicet et corporali cibo, Dominus dicit: *Non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Si igitur imitantes esuriem sitimque corporalem, spirituales quoque obtinueritis, nunquam a bona voluntate vacabitis, colligentes instar apum undique alicujus virtutis et sapientiæ mel: sicut et de immenso solis splendore, de quo interim disputamus, divinæ præsentis immensitatem colligendam esse diximus.

Ergo quotiescunque eundem solis splendorem tam immensum inspexeritis, mox reminiscentes divinæ præsentis et scientiæ, toto mentis affectu invocate Dominum, ut aliquod lumen sapientiæ suæ cordibus vestris infundere dignetur. His igitur dictis de sole, qui licet unus flos videatur, variarum tamen virtutum mella inde colligenda esse jam audistis: audite etiam qualiter aliunde eadem mella deflorare debeatis. Neque enim unquam sunt illa prata, illi flores, unde possint colligi hujusmodi mella, si tantummodo sint qui colligant. Attendite ergo nunc generaliter in totius mundi ornatum, quomodo omnia invicem convenient et temperentur, calida scilicet frigidis, frigida calidis; tempora diurna nocturnis, æstiva hiemalibus. Dehinc specialiter in singula quæque, in ornatum videlicet cœli et terræ: cœli quidem per solem, lunam et stellas; terræ vero per varios flores amœnos, et herbas atque arbores et fructus, unde humanum genus alimenta suscipit, pulchritudinem quoque pretiosorum lapidum, varias picturas tam in pallis quam in cæteris pretiosis pannis delectabiliter intextas, variosque colores quibus conficiuntur, dulcem cantilenam chordarum atque organorum; nitorem auri et argenti cæterique metalli, amœnos discursus aquarum, qui necessarii sunt tam ad naves deferendas quam ad molas præparandas; myrrham, aromatum fragrantiam, postremo etiam decoros hominum quorundam vultus. Cumque hæc omnia miro quodam et ineffabili ornatu composita exterius perspexeritis, attendite etiam quantum ornatum interiorum, id est spiritualiter, habeant, et quid nos per significationem admoneant. Significant enim præci-

pua quædam, unde vos magnæ virtutis et sapientiæ mella colligere valeatis. Denique omnis ornatus et pulchritudo creaturæ, quæ in præsentî vita nobis famulatur, hoc nos instruit, hoc nos admonet, ut attendamus: quia si temporalia bona tam delectabilia visu vel auditu consistunt, multo delectabiliora et pulchriora esse æterna probantur.

Est et aliud quod in temporalium bonorum pulchritudine debemus attendere. Quoniam enim omnis homo probandus est in hac vita, utrum Deum magis diligat quam creaturam decoram, vel æterna potius quam temporalia bona, opponitur ei jugiter aliqua species decora et delectabilis, vel mulierum vel vestium, vel metallorum, seu aliarum rerum, ut in eis tentatus experimentum sui capiat, qualiter scilicet Deum timeat et diligat. Nemo quippe certus esse valet quis sit, nisi in hujusmodi tentatione probatus fuerit. Cujus nimirum rei exemplum notissimum in unoquoque milite potestis agnoscere. Militis namque cujushbet peritia et fortitudo non agnoscitur nisi in bello. Si enim ibi omnia caute egerit, seipsum muniens, adversarios vero cædens, tunc demum merito laudatur, fortisque miles prædicatur. Bellum quoque non incongrue vocatur ille conflictus quem jugiter agere debemus contra diabolum, salutis nostræ invidum. Ipse enim non cessat nos ad hoc illicere tentando, ut temporalia magis quam æterna bona diligamus, et ut spem nostram in caducis solummodo rebus ponamus: sed nos memores æternæ vitæ, ad quam conditi, redempti et invitati sumus, debemus resistere illecebris et concupiscentiis quas in corda nostra mittit, attendentes quod scriptum est: *Post concupiscentias tuas non eas.* Et iterum alia Scriptura indicat, quanta corona per tentationis pugnam proveniat dicens: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Si igitur hæc duo quæ jam diximus de pulchritudine temporalium visibiliumque rerum intelligenda, qualiter scilicet per eam considerare debeamus æternorum bonorum qualitatem, quodque per eandem tentandi simus, utrum Deum plus quam speciosa quæque carnalia diligamus: si, inquam, hæc utraque sedulo recolitis et tractatis, magnam variarum virtutum dulcedinem omni corporali melle suaviolem colligere poteritis.

Ad hæc etiam sciendum, et pro spirituali melle in vascula cordium vestrorum recondendum, quia quæcunque in creaturis adversitas, vel in ipsa humana natura habetur vilitas, ex hominum primorum prævaricatione accidit. Postquam enim illi præceptum divinum contempserunt, mox et in semetipsis et in omni creatura sibi contraria habere meruerunt: in semetipsis quidem, quia illa honestissima beatæ immortalitatis gloria, in qua et ipsi conditi sunt, et quam omnes electi quandoque recepturi sunt, exuti, inhonesta quædam verecundæ carnis indicia in se senserunt, unde et nudos se esse erubuerunt; in creaturis vero tot adversa quot ipsæ sunt creaturæ. Nulla quippe invenitur creatura quæ peccanti homini per aliqua nequeat obsistere adversa. Sed hæc omnia Deus omnipotens in aliquam utilitatem convertit. Aut enim castigat per hæc homines, ut a pravitatibus suis convertantur, sicut sæpe agitur per aeris intemperiem, per pesilentiam et famem, nec non per alia flagella; aut in his occasionem dat unicuique, ut habeat unde qualitas ejus probetur, sicut sæpe contingit per hos qui divitiis et potentia abutuntur, seu in quarundam bestiarum ferocitate demonstrat diaboli malitiam, ut in leone et lupo. Nonne in cunctis adversitatibus jam commemoratis utilitas magna habetur? Nunquid utile non erit, ut homines per prospera quæque depravati; per adversa aliqua corrigantur? Nunquid utile non erit quod latentes Ecclesiæ hostes ideo accepta potestate permittuntur dominari, ut et hoc appareat quales ipsi sint, et alios persecutione sua velut aurum in fornace probatos efficiant? Nunquid utile non erit quod

A hostis invisibilis ferocitas et malitia per aliquas bestias feroces demonstratur? Sicut enim leo et lupo visibiliter insidiantur animalium gregibus, ita et diabolus quærens quem devoret ut ad perditionem trahat, invisibiliter insidiatur cunctis fidelibus. Et quomodo vos qui libros nescitis, aliter malitiam diaboli invisibilis agnoscere possetis, nisi in aliqua creatura visibili, vobisque cognita doceremini? Talia ergo de elementorum cunctorum adversitate credentes, sentite de Domino (ut scriptum est) in bonitate, qui tam adversa quam prospera cuncta pro alicujus utilitatis vel pietatis dispositione decernit, fieri in mundo. Quæcunque vero vilitas humanæ naturæ ex parentibus primis accidit, in tantum bonum versa est a Deo, ut omnis superbæ moribus, qui hominibus instar angelicæ naturæ posset oriri, ex hac comprimeretur. Denique opus omne præcedens insinuat factori suo quomodo facere debeat sequens. Sic et Deo omnipotenti angelicæ dignitatis factura ex parte per superbiam lapsa, et per hoc quasi quoddam figuli vas in terram cadens fracta, ostendit alio modo aliud vas esse fingendum, non quasi ignaro tantæ facturæ, sed ut nobis nota fierent quæ facta sunt. Ipse quippe prænosens omnia antequam fiant, insinuat nobis ex præcedentibus qualiter futura pensare debeamus. Quod enim vel angelos quosdam vel homines primos cadere permisit, ad cautelam nostri fecit, ut per hoc nos instructi nihil de nobis præsumamus. Fecit ergo Deus in homine lapsa, sicut aliquis peritissimus medicus facere solet in ægroto. Si enim languoris ejus qualitatem agnoscens speraverit eum posse sanari, suscipit eum sanandum. Tunc si infirmitas exigit, imponit illi emplastrum, materia quadam vilissima interdum confecta, adeo ut de animalium vel avium stercore misceantur, carnibus quoque canum vel vulturum seu serpentium agantur. Præterea, si opus est, adustionem medicus addit, quod scilicet medicamen, quamvis ad sanitatem carnis, sicut hi qui experti sunt testantur, utilissimum sentiatur, causa tamen fetoris et vilitatis suæ contegitur.

C Quo etiam nos mystice instrumur, ut omnem vilitatem qua circumdati sumus, similiter contegamus, quia non omnia utilia constant honesta. Utrumque igitur medicamen corporale, emplastri videlicet et adustionis, quamvis vilissimum videatur, magnum tamen in se habet argumentum spiritualis medicinæ, unde necessaria imitandæ moralitatis mella colligere potestis. Nihil enim, ut ait Scriptura, in terris fit sine causa; et quæ carnaliter videntur vilia, constant ex significatione pretiosa. Nam si per sordidum vel fetidum medicamen corpora sanantur, nec qualitas medicaminis, sed sanitas exinde procedens pensatur, cur mirum vel incongruum videatur, si Deus omnipotens præserus omnium futurorum, medicus et salvator omnium in se credentium, simile aliquid in ægrotis animabus fecit, sanans eas, vel potius præveniens earum languorem, ut quidem sapientes medici agunt cum aliquo ignobili antidoto? Quod tamen nos decet contegere, sicut et primi parentes leguntur fecisse, quando se nudos esse erubuerunt, ne vel nobis confusionem, vel conditori nostro, qui per hujusmodi vilitatem humiliare nos decrevit, videamur injuriam facere, et secreta cogitatione cum per hoc incusare quod nos potentia sua magis quam ex justitia tam viles fieri permiserit. Talia autem de Deo cogitare, est aliquatenus contra eum superbire. Quidquid enim illud est quod vel parentes primos peccare permisit, vel nos per eorum prævaricationem vilitate aliqua circumdedit, hoc totum pro salutis nostræ causa fecisse credendus est. Et licet in hoc divinæ sapientiæ profunditas nequeat penitus investigari, quærenda sunt tamen aliqua visibilium rerum argumenta, quibus eidem divinæ sapientiæ intellectus noster doceatur concordare. Unde et ea quæ jam diximus de vilissimo genere medendi, in argumentum sumpsimus hujus rei.

Si ergo ex medicina vili potest acquiri ulla sanitas

corporalis, credenda est etiam eodem modo provenire sanitas spiritualis. Omnis namque decor carnalis facile humana corda illicit ad elationem, sed vilitas reprimat ad humilitatem. Ideoque placuit Deo ut hominem qui in maximum superbiæ languorem ex conditionis suæ decore incurrit, imposita sibi causa remedii aliqua vilitate, perduceret ad humilitatis sanitatem. Sanitas enim spiritualis non nisi remedio acquiritur humilitatis, humilitas autem humana non obtinetur nisi contritione aliqua.

Ex quibus omnibus aperte potestis intelligere quia, ut scriptum est, *fidelis Dominus in omnibus verbis suis, et sanctus in omnibus operibus suis*, qui talibus remediis superbiam humanam prævidit esse reprimendam, quique remedia spiritualia, quæ multis sunt incognita, ex corporalibus figuris et exemplis, quæ omnibus pene sunt nota, docet esse querenda. Sed satis hinc dictum, jam progrediamur et ultra, ad ea scilicet quæ posthæc proxime dicenda proposuimus. Illud enim propositus ordo exigit, ut jam dicamus vobis quid significet varietas temporum, quæ aliquando congrua sunt ad quælibet operanda, ut ver, æstas, autûnus; nunc vero incongrua, ut hiems. Tria namque priora in quibus facilius operari possumus, significant omne præsentis vitæ tempus ad obtinendam veniam concessum. De quo et Apostolus dicit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*. Hiems autem, quæ maxime ineptia est ad operandum, significat extremi iudicii tempus, quod nulla fructuosæ pœnitentiæ opera exerceri possunt. Unde et Dominus in Evangelio admonet dicens: *Orate ne fuga vestra fiat hieme vel sabbato*. Quasi diceret: Estote semper solliciti, ne concessum tempus veniæ perdentes, tunc cum nullus locus est veniæ, eam frustra queratis. Eundem quoque sensum alibi apertius profert dicens: *Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere quæ ventura sunt vobis*. Pro ejusdem temporis cura adhibenda Esaias propheta admonet dicens: *Querite Dominum, dum inveniri potest: invoke eum, dum prope est*. Quasi enim procul aberit, cum nullius peccatoris preces exaudit. Sabbatum autem quod additum est hiemi, quia apud Judæos festivus est dies, quo homines quam maxime gaudere solent, significat otium quodlibet inutile, vel tempus incongruæ lætitiæ. Quamobrem Dominus admonet ne in sabbato fuga nostra fiat, hoc est, ne in præsentis vitæ deliciis positi, futura gaudia postponamus.

Quia igitur audistis per hiemem quibusdam laboribus incongruam iudicii extremi tempus præsignari, attendite quod modo faciendum sit vobis, dum bene possitis, et vitæ lumen habetis. Neque enim vobis excusatio restat ulla pro literarum ignorantia, cum, in hieme, notissima legere valeatis quæ sunt vobis facienda. Deinde vero dicendum quid quotidiani esus necessitas vobis innuat agendum. Undique enim illos flores habetis, ex quibus alicujus ædificationis mel colligere valetis. Quod ergo cogimur quotidie corpus reficere, ut robustiores simus ad quæque corporalia studia, significat nobis quotidie opus esse refici cibo spirituali, id est doctrina cœlesti, ne deficiamus in labore, quem jugiter sustinere debemus, et pro servitute divina, et pro peccatorum nostrorum indulgentia. Nisi enim Deus omnipotens cum refectione carnali spirituales vellet

significari, decrevisset utique in præsentis vita idem fore quod et in futura. Ibi namque nullus invenitur qui corporalis cibi refectione pascatur. Adhuc dicendum restat quid copia et penuria substantiæ corporalis innuat. Nam per utramque magna et necessaria cunctis doctrina monstratur. Et copia quidem hoc edocet, quia sicut ipsa lætitiæ vitæ præsentis auget, sollicitudinem minuit, ita et spirituales divitiæ, id est virtutes animæ, omnem futuræ calamitatis et miseriæ sollicitudinem minuunt, æternæque beatitudinis augent gaudia. Penuria vero hoc indicat quia sicut ipsa patientibus eam mœrorem ingerit multiplicem, utpote qui ignorant unde sibi victum querant sine quo vivere nequeunt; ita spiritualis vitæ damna æternæ damnationis præfigurant lamenta. Cùm igitur vobis, o fratres charissimi, variis modis dictum sit qualiter sine litteris religiosæ vitæ tramitem exquirere, et in ea incedere valeatis, attendite jugiter ad singula quæ jam diximus, et ea in cordibus vestris sedula tractate cura.

Ut autem eadem facilius recolatis, et tenacius inhæreant cordibus vestris, libet ipsa breviter repetere. In primis namque diximus vobis quomodo studia apum imitari debeatis, colligentes ex variis hominibus vel rebus, velut ex floribus, dulcedinem virtutum. Deinde quid immensus solis splendor significet. Deinde diximus de trifaria intelligentia in rebus visibilibus retinenda: prima quidem est quæ ex temporalium bonorum pulchritudine docet nos considerare quam speciosa sint æterna bona; secunda insinuat ex eadem pulchritudine probandos esse homines, utrum Deum diligant plus quam terrena quælibet; tertia indicat quod creaturæ totius adversitas, ipsaque humanæ naturæ vilitas ex hominum primorum prævaricatione evenerit, sed eandem adversitatem et vilitatem Deus in aliquam utilitatem hominis converterit. Deinde etiam quid hiemale tempus ad opera quædam ineptum, et quid quotidiani esus necessitas, quidquæ copia et penuria corporalis substantiæ significant, protulimus. Quæ nimirum omnia, quia ex quotidianis experimentis possunt vobis esse notissima, attendite jugiter quantam ædificationem exinde possitis capere, imitantes scilicet opus apum in collectione virtutum. Jam enim nulla excusatio remanet vobis pro literarum ignorantia, quandoquidem in his rebus quas quotidie videtis seu auditis, vel aliquo modo sentitis, divinæ religionis notitiam velut in libris agnoscere valetis.

Hæc quidem monita ad laicos specialiter dicta sint. Deinde vero tam clericos quam laicos admonens precor, ut attendentes continuam aeris intemperiem, quæ peccatis nostris exigentibus ita per annos jam multos imminet, ut aut immensum frigus, vel immensa pluvia, vel intemperata siccitas fructus terræ corrumpens, famem miserandam efficeret: atque formidantes ne corrupta iniquitate terra necessaria alimenta penitus deneget, vel aliquos homines absorbeat, sicut in quibusdam locis, prohi dolor! noviter evenisse dicitur, abstineant se aliquatenus a soluta avaritia et rapina nec non lascivia, multiplicibusque nugis, quas stolidissimi quidam ab exteris nationibus in has regiones per insolitam rasuram et monstruosum vestitum detulerunt. Nisi ergo hujusmodi stultitia relinquatur, non solum in eos qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, divinitus vindicatur.